

FINANČNÍ SLUŽBY PRO PRŮMYSL

VYBRANÉ FINANČNÍ SLUŽBY

BANKOVNICTVÍ

Ing. Šárka HYBLEROVÁ, Ph.D.

sarka.hyblerova@tul.cz

KH:

PO SUDÉ 10,40 – 11,40

ÚT 10,40 – 11,40

v jiných termínech prezenčně nebo online dle dohody emailem

PENÍZE

„Ani láska neudělala z tolika lidí blázny jako hloubání nad podstatou peněz.“

Sir Denis Robertson (angl. ekonom)

(angl. penny, něm. Pfennig; v latině pecunia – je odvozeno od *pecus* (dobytek))

Definice peněz?

PENÍZE

TEORETICKÁ DEFINICE PENĚŽ

Peníze jsou univerzální aktivum (zboží), které je všeobecně přijímáno při směně (tj. za zboží/služby nebo při úhradě dluhu).

FUNKCE PENĚŽ

- **prostředek směny** (*medium of exchange*) = všeobecný ekvivalent;
- **jednotka zúčtování** (*unit of account*) = měřítko hodnoty;
- **uchovatel hodnoty** (*store of value*).

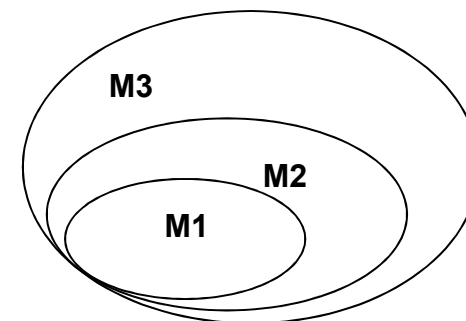
EMPIRICKÉ DEFINICE PENĚŽ

- pro zjištění vlivu peněz na ekonomiku;

Měnové agregáty

= souhrn určitého druhu peněžních prostředků, který v ekonomice obíhá a pro který je charakteristický **určitý stupeň likvidity**;

- značí se M číslice;
- měnový agregát s vyšším číslem obsahuje celý měnový agregát s číslem o jednotku nižším + část dalších méně likvidních prostředků.

MĚNOVÉ (peněžní) AGREGÁTY

- **Úzké peníze** ($M1$) zahrnují **oběživo**, tj. bankovky a mince, a také zůstatky, které lze okamžitě převést na oběživo (**jednodenní vklady**).
- **Střední peníze** ($M2$) zahrnují **$M1$ + vklady se splatností do dvou let + vklady s výpovědní lhůtou do tří měsíců**.
- **Široké peníze** ($M3$) zahrnují $M2$ + obchodovatelné nástroje emitované sektorem měnových finančních institucí (nástroje peněžního trhu, zejména akcie/podílové listy fondů peněžního trhu a repo operace).

v mld. Kč

	2016	2017
	listopad	listopad
	Stav	Stav
SLOŽKY M3		
(1) M3 (položky 1.3, 1.6 a 1.11)	3 870,3	4 244,8
(1.1) Oběživo	504,9	538,1
(1.2) Jednodenní vklady	2 943,9	3 207,5
(1.3) M1 (položky 1.1 a 1.2)	3 448,8	3 745,6
(1.4) Vklady s dohodnutou splatností do 2 let	178,3	192,4
(1.5) Vklady s výpovědní lhůtou do 3 měsíců	221,9	202,7
(1.6) Krátkodobé vklady (položky 1.4 a 1.5)	400,3	395,1
(1.7) M2 (položky 1.3 a 1.6)	3 849,1	4 140,7
(1.8) Repo operace ²⁾	18,8	102,5
(1.9) Akcie/podílové listy fondů peněžního trhu ²⁾	0,7	1,5
(1.10) Dluhové cenné papíry do 2let ²⁾	1,7	0,0
(1.11) Obchodovatelné nástroje (položky 1.8, 1.9 a 1.10) ²⁾	21,2	104,1

Peněžní agregáty ČNB

• **Data k 31.12.2023:**

• M3 = 6 533 mld. Kč

• Oběživo = 674 mld. Kč

• M1 = 4 985 mld. Kč

• M2 = 6 316 mld. Kč

Zdroj: ČNB, Měnová statistika, leden 2018, únor 2024

MĚNA

= *národní forma peněz,*

= *peněžní soustava, která je používána a zákonně upravena na území určitého státu,*

je stanoveno:

- název,
- základní formy peněžních prostředků (mince, bankovky, státovky, ...),
- nominální struktura,
- způsoby emise,
- výlučnost měny jako zákonného platidla na daném území,
- zásady pro regulaci peněžního oběhu a ochrana platidel, ...

CHARAKTERISTIKY MĚNY ČR:

- **Název:** koruna česká, Kč
- **Základní hotovostní druhy:** mince a bankovky,
- **Nominální struktura:**
 - bankovky: 5000,- 2000,- 1000,- 500,- 200,- 100,-
 - mince: 50,- 20,- 10,- 5,- 2,- 1,-
- **Emitent:** výhradně ČNB
- **Stanovení měnového kurzu:** od 25.7.1997 volně pohyblivý kurz (floating)
- **Vztah ke zlatu:** zlatý obsah Kč zrušen v roce 1990

VÝVOJ PENĚŽNÍCH PROSTŘEDKŮ

1. BARTER = směna zboží za zboží

2. ZBOŽOVÉ (KOMODITNÍ) PENÍZE

- sůl, mušle, plátno, dobytek, psí zuby, peří kolibříků, ...

3. DRAHÉ KOVY (Au, Ag)

- dělitelné, trvanlivé,

- nejstarší zmínka o placení váženými kusy stříbra – v Mezopotámii
2 500 let před n. l.

4. MINCE

- první stářejší forma peněžních prostředků,
- první mince – v 7. stol. před n. l. na území dnešního Turecka,
- vrchol – 15.-16. stol.,

monometalismus = obíhá pouze 1 druh drahého kovu,
bimetalismus = 2 druhy, zákonně byl stanoven směnný poměr mezi nimi,

- v průběhu 19. stol. jednotlivé země upouštěly od bimetalismu a přecházely ke zlatému monometalismu,
- postupně obsah drahého kovu v mincích klesal → neplnohodnotné mince a papírové státočky.

5. STÁTOVKY

= dlužní úpis (vlastní směnka) vydaný státem, který se zavazoval k jeho splacení peněžním kovem,

- měly doplnit mincovní oběživo,
- ke krytí schodků státních rozpočtů,
- nucený oběh a nucený kurs.

5. BANKOVKY

- z profese zlatníků se vyvinula nová profese směnárníků → *bankéři*,
- banka odkupuje směnky před dobou splatnosti za své vlastní směnky (bankovky),
- „klasické bankovky“ = peníze představující závazky emitujících bank plně kryté nakoupenými směnkami a zlatem
- banky začaly přijímat své bankovky i bankovky cizích bank jako vklady → velká nepřehlednost systému → nutnost centralizace,
- první banka s výhradním právem emise bankovek na daném území byla Bank of England (1844-45),
- postupně od krytí bankovek upouštěno,

6. BEZHOTOVOSTNÍ PENÍZE

- platby jsou prováděné bez přímého použití hotovostních peněžních prostředků – pouhým účetním převodem,
- hotovostní peníze se mění na zápis na účtě = bezhotovostní peníze,
- mohou kromě CB emitovat všechny další banky, které poskytují bezhotovostní úvěry;
- první nástroj bezhotovostního platebního styku – směnka, **šek** (vznikl v 18. stol. v Itálii),
- **elektronické peníze** = forma bezhotovostních peněz.

VÝVOJ PENĚŽNÍCH PROSŘEDKŮ NA ÚZEMÍ ČR

1) **Denáry** (pol. 10 stol. – cca 1210)

= stříbrné mince

2) **Brakteáty** (1210 -1300)

– za vlády Přemysla Otakara I.
nahradily denáry,

– jednostranné mince ražené
na tenkém plátku stříbra,

3) Groše (1300 – 1547)

- koncem 13. století objeveno naleziště Ag v Kutné Hoře,
- Václav II. provedl mincovní reformu,
- r. 1300 **Pražský groš** (12 dílů ~ „malý peníz“)

4) Tolary (1520 – 1750)

- poč. 16. stol. objeveno nové naleziště Ag v Údolí sv. Jáchyma (Jáchymov) => éra nové mince,
- Údolí sv. Jáchyma ~ něm. Joachimsthal ~ thaler (tolar) => dolar
- tolar – dělil se na krejcary (cca 70 – 105),
- součást tolarové měny – zlatý dukát (pol. 16. stol)

5) Bankocetle (2. pol. 18. stol)

- Marie Terezie (měnová reforma 1750),
- první papírové peníze,

=> stanoven pevný kurz měny ke zlatu; aby byla nová měna odlišena od původní (rakouský zlatý) =>

6) Koruna (1892)

- dělí se na 100 haléřů,
- poměr rakouský zlatý:koruna 2:1 („pětka“ – deset korun představovala v oběhu pětizlatková bankovka)

Vznik Československa (28.10.1918)

- potřeba vytvořit vlastní měnu,
- první krok – okolkování rakouské měny,
- Alois Rašín (první ministr financí),
- 10.4.1919 měnový zákon, který stanovil měnovou jednotkou ČSR „korunu československou“ (Kč),
- po 2. světové válce změna zkratky na Kčs.

Tisícikoruna z roku 1934 (Max Švabinský) byla v roce 1937 vyznamenána na mezinárodní výstavě umění v Paříži

MONETIZACE ZLATA

= proces pronikání Au do peněžního oběhu

Proč právě Au?

- pevné a kujné,
- snadno dělitelné,
- málo se opotřebovává,
- v malém objemu vyjadřuje velké množství hodnoty (dáno omezenou dostupností a nabídkou a vysokými náklady na jeho získávání)

DEMONETIZACE ZLATA

- s rostoucím objemem výroby a směny – nedostatek Au
- dokončením procesu monetizace Au je současně zahájen proces opačný.

DEMONETIZACE ZLATA

- zvyšuje význam regulace množství peněz v oběhu a měnové politiky,
- tento proces prošel 6 základními fázemi označovanými **peněžní standardy**

1. Zlatý standard (standard zlaté mince)

= systém oběhu plnohodnotných zlatých či stříbrných mincí

2. Standard zlatého slitku

- vznikl s postupným znehodnocováním mincí a s přechodem k bankovkám,
- bankéři museli směňovat vlastní bankovky od určitého množství za zlaté slitky.

3. Standard zlaté rezervy

- majitelé bankovek neměli, až na výjimky, právo požadovat výměnu za zlato,
- celková výše emitovaných vlastních bankovek byla limitována zásobou zlata ve výši stanoveného procenta.

4. Standard zlaté devizy

- souvisí s centralizací emise bankovek,
- za zlato jsou směnitelné jen bankovky centrální banky, a to pouze pro zahraniční subjekty.

5. Zlatý dolarový standard

- od roku 1934 byl jedinou měnou oficiálně směnitelnou za zlato americký dolar – platilo pro průmyslově vyspělé země,
 - fixní cena zlata: 35 USD za 1 trojskou unci Au
(trojská unce Au = 31,1035g 24karátového zlata)
 - 15.8.1971 – vláda USA zrušila směnitelnost USD za Au,
 - od dubna 1978 členské země MMF zlaté obsahy svých měn nevyjadřují.
-
- Zlatý obsah Kčs byl zrušen 1990;
 - do té doby byl odvozován na základě měnového kurzu sovětského rublu a činil 0,123426 g ryzího Au;
 - Kč nemá zlatý obsah stanoven.

6. Nařízený standard (fiat peníze)

- peníze jsou bez jakékoliv přímé vazby na monetární kov,
- nemají žádnou vnitřní hodnotu a jejich kupní síla se tedy může často měnit,
- jejich existence je založena na důvěře při přijímání.

Pozn. Krypto“měny“

- Bitcoin, rok 2009 - Satoshi Nakamoto
- Bitcoin, Ethereum, Litecoin, NEM.... cca 6 000 kryptoměn,
- snaha anonymně, rychle a levně převádět peněžní prostředky kamkoliv po světě.

Pozn. Krypto“měny“ - vlastnosti

- Decentralizace,
- Žádný prostředník - P2P síť,
- Celosvětová „měna“,
- „Neprolomitelná“ – silné šifrování zaručuje neprolomitelnost.
- Anonymní,
- Transparentní - veřejná databáze zvaná [blockchain](#), která ukazuje všechny proběhlé transakce v síti.
- Nízké či žádné poplatky za transakce,
- Žádné odmítnuté platby - zaslanou měnu nelze po odeslání nijak stornovat nebo zrušit.

1 207 479,59 CZK

+1 199 178,64 (14 446,26 %) ↑ za celou dobu

25. 2. 16:09 UTC -

